

INFORME DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
EFFECTUADA A LA PLAÇA DE SANT AGUSTÍ VELL, 16-
PLAÇA DE L'ACADÈMIA, 1.
(BARCELONA, BARCELONÈS).
Codi MHCb: 040/09

Data de la intervenció: 6-15 d'abril de 2009.

Laura Arias del Real
Abril de 2009

ÍNDEX

1. FITXA TÈCNICA	3
2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA	4
3. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ	6
4. DESCRIPCIÓ DEL TREBALLS REALIZATS	7
5. BIBLIOGRAFIA	12
6. PLÀNOL DE SITUACIÓ	13

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Plaça de Sant Agustí Vell, 16, plaça de l'Acadèmia, 1.
UBICACIÓ	Barri de Santa Caterina - Sant Pere - Sant Cugat Ciutat Vella, Barcelona
CONTEXT	Zona urbana.
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Conservació.
CLASSE D'ACTIVITAT	Conservació i protecció de estructures immobles.
DATA D'INTERVENCIÓ	6-15 d'abril de 2009.
PROMOTOR	EVENTS GLOBAL MEDIA, S.L.
EQUIP TÈCNIC	Direcció: Laura Arias del Real

2. SITUACIÓ GEOGRÀFICA I HISTÒRICA

La present intervenció arqueològica es realitza a la plaça Plaça de Sant Agustí Vell, 16, plaça de l'Acadèmia, 1, al barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera de Ciutat Vella de Barcelona.

El terme municipal de Barcelona està situat entre les planures deltaïques dels rius Besòs i Llobregat, la Serralada Litoral al NW (Serra de Collserola, 512 m.) i la costa mediterrània al SE.. El barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera ocupa l'espai que hi ha entre dues antigues rieres en el terci oriental de la Ciutat Vella, molt a prop de la primitiva ciutat romana de *Colonia Iulia Augusta Paterna Favencia Barcino*, i va créixer, com altres barris, a partir dels segles X i XIII.

Aquest barri neix al voltant de dos monestirs coneguts des del segle X, el de Sant Pere de les Puelles, fundat l'any 945 pel Comte Sunyer, damunt del turonet del Cogull i, del segle XI, el de Sant Cugat del Rec, construïda el 1023 pel canonge Guislabert, a la vora de la via franciscana.

Al segle XI ja es parlava de les diferents vilanoves que van créixer a prop de la vella ciutat romana emmurallada; algunes tenien una base agro-ramadera com les vilanoves dels Arcs, Sant Pere, Sant Cugat i Sant Pau, mentre que les vilanoves de la Bòria i Santa Maria de les Arenes tenien una economia relacionada amb el comerç i les activitats portuàries, a més a més les de Sant Pere i Sant Cugat comptaven amb el Rec Comtal, emprat tant pel regadiu com per l'ús industrial, aquí estaven els Molins Comtals, possiblement, on actualment es troba la plaça Basses de Sant Pere, més tard, es faria ús del Rec per la indústria tèxtil.

Al segle XIII començà la construcció d'unes noves muralles per tal de protegir les vilanoves i donar major unitat. El barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera hi serà inclòs entre 1286 i 1295 pel Nord i ja en la següent fase, al segle XIV, pel costat Est .

Davant de la necessitat de sòl on construir, cada vegada és major la importància d'aquesta zona, ara que les muralles suposen el límit de la ciutat, aquest barri, que comptava amb grans terrenys sense edificar dedicats al conreu i la ramaderia, és una de les zones de creixement natural.

Entre els segles XIV i XVIII la població s'organitza en gremis i cada gremi es situa en zones molt concretes de la ciutat, carrers i illes en les que vivien la major part dels seus membres i on instal·laven els seus tallers, i fins i tot els seus comerços. Dins d'aquest sistema, l'existència d'alguns elements estructurals, com el Rec, el port, el Mercadal, els camins... determinen la situació de la major part dels gremis. El barri de Sant Pere, Santa Caterina i la Ribera comptava amb el Rec Comtal, construït en el segle X per tal de dur a la ciutat aigua del Besòs, possiblement aprofitant restes dels antics aqüeductes romans. El barri també comptava amb molins i una situació perifèrica, així doncs s'hi instal·len els primers grups relacionats amb les indústries tèxtils, concretament amb la llana (Teixidors, Paraires, Carders,) així com pagesos. Aquesta especialització en els treballs tèxtils es modificarà més tard, cap a la

confecció i s'ampliarà amb nous oficis, com velers i velluters. Aquesta fou també una zona de residència d'algunes famílies de notables.

Als primers temps d'aquest barri, en el segle XI, el monestir de Sant Pere i l'església de Sant Cugat són els únics temples. Més endavant, entre els segles XIV i XVI proliferen les noves fundacions, la més rellevant per la seva extensió i importància és Santa Caterina, però també Sant Agustí, Sant Joan i Jonqueres ocupen un espai important, altres temples són els de Sant Francesc de Paula i la capella de la Verge de l'Ajuda. Les desamortitzacions i les reformes borbòniques, en el cas del trasllat del convent de Sant Agustí i de la desaparició del cementiri de la Plaça de Sant Pere, faran que canviï l'aspecte de la zona.

Però els canvis més importants són per causa de les darreres grans reformes urbanístiques de la ciutat: la creació del carrer Princesa i l'enderroc de la muralla a mitjans del segle XIX, i entre 1908 i 1958 la Reforma, es a dir, la construcció de la Via Laietana, una via que comunicés el nou centre residencial de l'Eixample amb el port.

El projecte que es va dur a terme el 1908 fou un pla de reforma de la ciutat dut a terme per Àngel Josep Baixeras, dintre del pla de reforma urbanístic anomenat Cerdà- Baixeras. La idea bàsica era construir dos amples carrers anomenats: A i B per tal d'unir l'eixample amb el mar passant pel mig del Barri Gòtic, i un altre, carrer, C, d'est a oest, pel bell mig de la zona vella. Amb aquestes reformes s'aprofitaria per introduir la línia de ferrocarril soterrada (Metro).

3. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Entre els mesos de maig i setembre de l'any 2007, i arran dels treballs de reforç estructural de l'edifici, l'arqueòloga Consuelo Forés López, de TEA, Difusió Cultural, S.L. va realitzar una intervenció arqueològica consistent en l'excavació de la finca, sense exhaurir totalment l'estratigrafia arqueològica.

Les restes documentades corresponien a diferents fases des dels segles XII-XIII fins l'actualitat, entre les quals hem de destacar les nou inhumacions en fossa simple amb taüts de fusta excavades; i estructures protoindustrials d'època medieval, dipòsits circulars de possible ús per el tractament de teixits o/i pell i les relacionades amb; l'Acadèmia de Matemàtiques, 1720; la caserna de Cavalleria, 1759 i les darreres fases del convent de Sant Agustí,.

En aquesta nova fase de rehabilitació de l'edifici, portada a terme per l'empresa EVENTS GLOBAL MEDIA, S.L., va ser necessari fer el seguiment dels treballs de cobriment per a la protecció i conservació acurada de les estructures arqueològiques documentades.

La realització del Projecte va ser coordinada pel Museu d'Història de la Ciutat, de l'Ajuntament de Barcelona, essent Laura Arias del Real, de l'empresa ÀTICS, S.L., l'encarregada de la direcció tècnica. Aquesta actuació urbanística es va dur a terme el dia 13 d'abril de l'any 2009.

4. DESCRIPCIÓ DELS TREBALLS REALITZATS

L'edifici està situat en la cantonada entre les places de Sant Agustí Vell i de l'Acadèmia, es tracta d'una gran sala dividida en dos parts de diferent tamany per una filera de columnes de ferro. La zona intervinguda és una zona rectangular d'uns 120 metres quadrats en la part sud de la finca.

Els treballs de protecció de les estructures arqueològiques consistiren en col·locar primerament un teixit protector, geotèxtil, que a la vegada serveix d'avís de l'existència de restes arqueològiques per a futures actuacions, (fotos 1, 2, 3 i 4). Es va tenir especial cura en que totes les estructures quedessin completament cobertes amb la tela. El gran dipòsit circular de l'extrem oest va quedar protegit també amb un plàstic, col·locat al instal·lar els tubs del clavegueram per tal d'evitar les taques de formigó en la superfície de l'estructura, (foto 2).

Foto 1: Vista general des de la porta d'accés.

Foto 2: Dipòsit circular gran.

Foto 3: Col.locació del Geotèxtil.

Foto 4: Vista de la col.locació del Geotèxtil des del extrem est.

Per sobre d'aquest teixit es va posar una capa de sorra fina de entre 20 i 50 centímetres de gruix. L'objectiu és el de protegir d'abrasions les estructures, (fotos 5, 6 i 7). Aquest treball es va realitzar a ma introduint la sorra per la porta i per algunes finestres de la façana sud.

Foto 5: Distribució de la sorra per sobre del Geotèxtil.

Foto 6: Distribució de la sorra per sobre de les estructures.

Foto 7: Detall de la protecció amb sorra de les estructures.

Per últim es va distribuir una capa anivelladora de grava fins a la cota de l'antic nivell d'ús. La funció d'aquesta tercera capa és el drenatge dels terrenys i evitar sobrecàrregues en les parts més fràgils, (fotos 8 i 9).

Foto 8: Distribució de la grava per damunt de la sorra.

Foto 9: Vista general de les estructures totalment cobertes.

Després d'aquests treballs es va considerar que les restes arqueològiques quedaven suficientment protegides per a suportar la continuació de l'obra sense perill de danyar-les.

5. BIBLIOGRAFIA

ALBERCH I FUGUERAS i altres. *Els barris de Barcelona. Vol I. Ciutat vella i l'Eixample*. Enciclopèdia Catalana . Barcelona 1999.

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *BCNPIC: Punt d'informació cartogràfica de Barcelona*. <<http://www.bcn.es/cgi-bin/pt.pl?url=/guia/bcnpicc.html>>

DDAA. 1982: Gran geografia comarcal de Catalunya. Introducció. Barcelona, Baix Llobregat. *Enciclopèdia Catalana* . Barcelona.

DDAA. 1992: La ciutat consolidada (segles XIV-XV). *Història de Barcelona*. Vol III. Barcelona.

DURAN I SANPERE, A. 1972: *Barcelona i la seva història*. Vol I. Barcelona.

PUJADES, J. (2008), "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (any 2007)". *Quaderns d'arqueologia i història de la ciutat de Barcelona*, època II, 04, pàg. 200. Barcelona.

6. PLÀNOL DE SITUACIÓ